

E R D E M

Cilt: 3

Ocak 1987

Sayı: 7

ATATÜRK VE MİLLÎ BİRLİK *

Dr. MÜJGÂN CUNBUR**

On Kasımlar ve On Kasımı içine alan haftalar, Atatürk için, milletçe duyulan sevgi ve saygının yoğunlaştığı günlerdir. Bu günlerin büyük Türk'ün anısı çevresinde millî şuurun da birleşip yoğunlaştığı zamanlar olması ise, dikkatle üzerinde durulması gerekli bir konudur. Toplumbilimciler millî kahramanlar etrafında millî şuurun birleşmesini, millet hayatında, milletin yaşama gücünün artmasında ve sürekli olmasında önemli bir unsur sayarlar. Millî kahramanlarımızın başında gelen Atatürk de bu konuya bir başka açıdan yaklaşıyor:

“Türk çocuğu ecdadını (=atalarını) tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.” demiştir.

Türk çocuğu diğer atalarıyla birlikte büyük Atatürk'ü de tanımak, O'nun büyük milletimize yaptığı hizmetleri öğrenmek, milleti geleceğe daha da güçlenerek hazırlayacak düşüncelerini bilmekle görevlidir. Şüphesiz Atatürk'ü ve fikrini öğrenmek, Türk çocuklarını yarınlara hazırlayacak, onların millete yapacakları hayırlı hizmetlerde yürüyecekleri yolu gösterecektir.

Atatürk'ün fikir ve düşünceleri arasında millî birlik fikrinin müstesna bir yeri olduğu görülür. Denilebilir ki Atatürk için millî birlik fikri, bir millî ideal olmuştur. O, bu konuda:

* 12 Kasım 1986 günü Ankara'da Gaziosmanpaşa Kız Meslek Lisesinde yapılan konuşmanın metnidir.

** Millî Kütüphane emekli başkanı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi asli üyesi.

“Millî birlik duygusunu mütemadiyen (=durmadan, sürekli olarak) ve her türlü vasıta ve tedbirlerle inkişaf ettirmek (=geliştirmek) millî ülkümüzdür.” demiş, bu fikre, bir duygu heyecanını da ekleyerek, verdiği önemin büyüklüğüne de dikkatleri çekmiştir.

Bir milletin millî ülküsü, en büyük ve en önemli ideali olup genellikle tektir. Milletlerin gelecek için varmayı hedefledikleri en büyük amaçtır. Milletler bu ideale bağlı olarak yaşarlar, gelişirler. Bu ideali kaybeden milletler çökmeye, ölüp yok olmaya mahkûmdurlar. Bu çöküş, ölüp yok oluş bir milletin sonu demektir, dünya milletleri haritasından silinişi demektir.

Millî ülkünün önemine, millet hayatındaki yer ve değerine şu birkaç cümleyle değindikten sonra Atatürk’ün yukarıdaki sözüne dönebiliriz.

Atatürk millî birlik duygusunun durmadan, hertürlü araç ve tedbirlerle her fırsattan yararlanılarak geliştirilip yüceltilmesini istemiştir. O’nun bu kadar değer vererek üzerinde durduğu “Millî birlik duygusu nedir?” diye sorulabilir.

Millî Birlik duygusu kısaca, milletin birliği, amaçta birliği, milletçe paylaşılan ortak duygu ve düşüncelerde birleşmesi demektir. Konuyu biraz daha derinleştirmek üzere, Atatürk’ün millet tanımları üzerinde duralım. Atatürk’e göre:

“Millet, dil, kültür ve mefkûre (=ülkü) birliği ile birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği bir siyasî ve ictimai (=toplumsal) heyettir.”

Bu tanımda milleti meydana getiren üç unsur söz konusu ediliyor: Dil, kültür ve ideal birliği. Millî ülkü bu tanımda ülkü birliği olarak ele alınmıştır. Millet fertlerinin aynı amaçta birleşmesi ülkü birliğini meydana getirmektedir.

Atatürk ikinci bir millet tanımında:

“Aynı kültürden olan insanlardan oluşan topluma millet denir” diyor ki, kültürün millet yapısındaki yerine bir daha dikkati çekmesi bakımından önemlidir.

Dünyanın tanınmış fikir adamlarından Ernest Renan da milleti ortak kültür mirasına dayandırmaktadır.

Atatürk kendi el yazısıyla kaleme aldığı “Medenî Bilgiler” adlı o yılların yurttaşlık bilgisi kitabında uzunca bir girişten sonra ortak kültür mirası konusuna değinir. Kitabın girişini birlikte okuyalım:

“Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk milleti denir. Millet sözünden ne anlaşılır, ne anlaşılması lâzımdır? Bunu anlatayım:”

Burada bir hususa dikkatinizi çekmek isterim. Günümüzde halk ve millet kavramları birbirine karıştırılmaktadır. Bu iki kavramdan milletin ne olduğunu, Atatürk’ün şimdi okuyacağım cümleleri çok iyi anlatmaktadır.

“Sözlerimin kolay anlaşılması için yine Türk milletine bakacağım. Çünkü dünya yüzünde ondan daha büyük, daha eski, ondan daha temiz bir millet yoktur ve bütün insanlık tarihinde görülmemiştir. Bugünkü Türk milletine bir resim tablosuna bakar gibi bakalım ve şimdiye kadar edindiğimiz bilgilerin yardımıyla düşünelim! Bu tabloda neler görüyorsak, bu tablo bize neler hatırlatıyorsa, onları birer birer söyleyelim.” diyen Atatürk, önce Türk milletinin cumhuriyetle yönetilir bir devlet olduğunu, sonra da bu devletin lâik bir devlet olduğunu belirtir. Üçüncü bir unsur olarak da dilimizi ele alır ve sözlerini şöyle sürdürür:

“Türk milletinin dili, Türkçedir. Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olabilecek bir dildir. Onun için her Türk dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bir de, Türk dili, Türk milleti için mukaddes (=kutsal) bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz badireler (=felaketler) içinde, ahlâkının, ananelerinin (=geleneklerinin), hatıralarının, menfaatlerinin, elhasıl (=kısacası) bugün kendi milliyetini yapan herşeyin dili sayesinde muhafaza (=korunmak) olunduğunu görüyor. Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir.”

Burada hatırlanması gereken bir husus da dilin millî birliği sağlayan en önemli unsurlardan biri oluşudur. Atatürk dördüncü nokta olarak Türklerin yurdundan bahseder ve E. Renan’ın ortak kültür mirası dediği hususu açıklar:

“Türk milleti Asya’nın garbında (= batısında) ve Avrupa’nın şarkında (= doğusunda) olmak üzere kara ve deniz

sınırlarıyla ayırt edilmiş, dünyaca tanınmış, büyük bir yurttta yaşar. Onun adına “Türk Eli” derler. Türk yurdu daha çok büyüktür. Yakın ve uzak zamanlar düşünülürse, Türk’e yurtluk etmemiş bir kıt’a yoktur. Bütün dünyada, Asya, Avrupa, Afrika ve hattâ Amerika Türk atalarına yurt olmuştur. Bu hakikatler eski ve hususiyle yeni tarih vesikalarıyla (= belgeleriyle) mâlûmdur. Fakat bugünkü Türk milleti, varlığı için bugünkü yurdundan memnundur. Çünkü Türk, derin ve şanlı geçmişin, büyük, kudretli atalarının mukaddes miraslarını bu yurttta da muhafaza edebileceğinden, o mirasları şimdiye kadar olduğundan çok daha fazla zenginleştirebileceğinden emindir.”

İşte Atatürk’ün mukaddes miras, Ernest Renan’ın ortak miras dediği unsur, millî birliğin daima en büyük ve en güçlü dayandığı husus olmuştur. Atatürk Türk Milletinin kuruluşunda başlıca etkeler olan siyasî varlıkta birlikten, dil, yurt, ırk ve menşee birliklerinden, tarihî ve ahlâkî yakınlıktan söz eder. Sonra da milletin bir genel tanımını daha yapar ki millî birliğin oluşması ve dayandığı değerler açısından bu tanım konumuz bakımından çok önemlidir. Atatürk’ü dinleyelim:

“Bundan sonra müşterek millî fikrin, ahlâkın, hissin, heyecanın, hatıra ve anelerin millet efradında (= fertlerinde) meydana gelmesini ve kökleşmesini temin eden müşterek (= ortak) mazinin, birlikte yapılmış tarihin, vicdanları ve zihinleri doğrudan doğruya birleştiren müşterek dilin, milletlerin teşekkülünde (= oluşmasında) en mühim âmiller olduğunu bir defa daha kaydettikten sonra millet hakkında ikinci derecede unsurları kaale (= söze) almayarak mümkün olduğu kadar her millete uyabilecek bir tarifi biz de alalım:

- a) Zengin bir hâtura mirasına sahip bulunan,
- b) Beraber yaşamak hususunda müşterek arzu ve muvafakatte (= uygunlukta) samimî olan,
- c) ve sahip olunan mirasın muhafazasına beraber devam hususunda iradeleri müşterek olan insanların birleşmesinden vücuda gelen cemiyete (= topluma) millet namı verilir.”

Bu millet tanımında çok güçlü bir tarih şuuru ve geniş bir kültür hakimiyet ve mülkiyeti göze çarpmaktadır. Atatürk millî birlik

konusunda bu tarih şuuruna ve kültür hazinesine sahip bir devlet kurucusu ve fertlerinden biri olmaktan gurur duyduğu bir milletin büyüğü olarak konuşma ve yazılarında milletin şanlı geçmişinden, müşterek zafer ve yeis mirasından, beraber sevinip beraber üzölmüş olmaktan, birlikte aynı ümitleri beslemiş bulunmaktan söz eder ki bütün bu sayılan unsurlar millî birlik için en gerekli değerlerdir.

“Sahip olunan mirasın korunması” konusu ise, bir bakıma millî birliğin korunmasının biraz değişik bir ifadesidir.

Atatürk tarih şuuruna büyük değer veren bir insanın dikkat ve titizliğiyle:

“Millî şuurun ayakta kalabilmesi ve uyanık bulunması için dil ve tarih uğrunda çalışmaya mecburuz.” der.

O’nun için adeta dil milletin bütün değerlerinin ifade vasıtası, tarih milletin ta kendisi, coğrafya da vatan demektir. Bu yüzden Ankara’da kurduğu bir fakülteye geleneğe uyarak “Edebiyat Fakültesi” dememiş, “Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi” adını vermiştir.

Türk tarihinde millî şuurun en uyanık olduğu ve millî birlik duygusunun en güçlü bulunduğu dönem hiç şüphesiz Millî Mücadele yılları olmuştur. Atatürk milletin ruhunu yakından tanıyan bir psikologdur. Millî Mücadele’ye Türk milletini yakından tanımanın verdiği güvenle ve millet birliğinin sağladığı imanla başlamıştır. Bu hususu bir özdeyişinde şöyle dile getirdiğini görüyoruz:

“Anadolu’ya geçmekteki maksadım, Anadolu’nun ortasında ve Türk milletinin kitle-i azimesi (= büyük kütlesi) içinde Türk milletinin yüksek seciyesine (= karakterine) ve sarsılmaz azim ve imanına istinat etmek (= dayanmak) idi.”

O’nun Türk milletinin yüksek yaradılışına, sarsılmaz azim ve imanına dayanarak başladığı Millî Mücadele zafere ulaşınca da:

“Anadolu zaferi, tarih arasında bir millet tarafından tamamen benimsenen bir fikrin ne kadar kaadir ve ne kadar muhyi (=hayat veren) bir kuvvet olduğunun bir misali olarak kalacaktır.” demiştir.

Atatürk bir ölüm-kalım savaşı sonunda kazanılan büyük başarıyı hiçbir zaman kendi şahsına bağlamamış, zaferi millete, milletin birliğine maletmiştir. Şu özdeyişi bu bakımdan ne kadar düşündürücüdür:

“Amâl-i milliye, (= Milletin emelleri), irade-i milliye (= milletin iradesi) yalnız bir şahsın düşüncesinden değil, bilumum efrad-ı milletin (= bütün millet fertleri) arzularının, emellerinin muhassalasından (= bileşkesinden) ibarettir.”

Bu özdeyişte millî iradeyi milletin emel ve arzularının sonucuna bağlayan Atatürk 1923 yılında yaptığı bir konuşmada da:

“Bilelim ki vasıl olduğumuz muvaffakiyet milletin tevhid-i kuvâ (= güçlerinin birliği) etmesinden, teşrik-i faaliyet (= çalışmaların birleşmesi) etmesinden ileri gelmiştir. Eğer aynı muvaffakiyatı (= başarıları), muzafferiyatı (= zaferleri) atide (= gelecekte) de kazanmak istiyorsak aynı esasa istinat edelim ve aynı suretle yürüyelim.”

diyor ve başarıya ulaşılmasının, milletin güçlerinin birleştirilmesinden, işbirliği yapılmasından ileri geldiğini söyleyerek gelecekte de aynı başarı ve zaferlerin kazanılması isteniyorsa, aynı millî birlik yolunda yürünmesini diliyordu. Bu özdeyiş gibi millî birlik konusuy-la, millî birlik fikir ve duygusuyla ilgili şu cümlesi de üzerinde durulup düşünmeyi gerektirir:

“Bir hey’et-i ictimaiyenin (= toplantı kurulu, toplumsal kurul) müşterek ve umumî hisleri, fikirleri vardır. Hey’et-i ictimaiyelerin kıymetleri, mertebeleri, mertebe-i temeddünleri (= medenileşme dereceleri) ve temayyülleri (= eğilimleri) ancak bu umumî his ve fikirlerin tecelli (= görünme) ve tebarüzü (= belirme) derecesinde anlaşılır.”

Atatürk bir toplumun ortak ve genel duygu ve düşüncelerinin olduğunu, toplumların değerlerinin, bu arada belki değer yargılarının, medeniyetteki seviyelerinin ve eğilimlerinin ancak bu genel ve ortak duygu ve düşüncelerin görünüşü ve belirişi derecesinde anlaşılacağını söylüyor ki söz konusu ortak ve genel duygu ve düşünceler millî birlik duygu ve düşüncesinin bir başka şekilde ifade edilmiştir. O, millî birlik duygu ve düşüncesinin her zaman dile getirilip açıklanmasını ister, eğer açıklanmıyorsa, bu birliğin yokluğuna hükmedilmesi gerektiğine dair özdeyişi de şöyle dile getirilmiştir:

“Bir hey’et-i ictimaiyenin mutlaka ma’şeri (= ortaklaşa) bir fikri vardır. Eğer bu her zaman ifade ve izhar edilmiyorsa onun adem-i mevcudiyetine (= yokluğuna) hükmolunmalıdır, o fi’liyatla (= gerçekten yapılan işlerle) mevcuttur.”

Atatürk 1924 yılında yaptığı bir konuşmada bu konu üzerinde bir kere daha durmuş, ma'şerî fikir diye adlandırdığı millî birlik fikrine değinerek:

“Bir milletin efradında hâkim olması lâzımı'r-riaye (= uyulması gerekli) bulunması icab eden şey, milletin müşterek (= ortak) arzusu, ma'şerî fikridir.”

demıştır. Nitekim bir milletin başarıya ulaşmasında, bütün millî güçlerinin bir yönde yığılıp yoğunlaşması gereğini açıkladığı bir özdeyişinde de:

“Bir milletin muvaffakiyatı (= başarıları) mutlaka kuva-yı umumiye-i milliyenin (= milletin genel güçlerinin) bir istikamette (= yönde) tahaşşüd (= toplanma) ve tekâsüf (= yoğunlaşma) etmesiyle mümkündür.”

demıştır.

Milletin başarıya ulaşmasını daha önce de işaret edildiği üzere yalnız kendi eseri olarak görmemiş, bütün bu başarıların, bütün milletin işbirliğinin sonucu olduğunu belirtmiş ve bu hususu şöyle ifade etmiştir:

“Bütün bu muvaffakiyetler yalnız benim değildir ve olamaz. Bütün bu muvaffakiyetler, bütün milletin tevhd-i mesaisi (= işbirliği) neticesidir.”

Milletçe başarıya ulaşılmasında bir hususa daha işaret eder ki bu husus kadınlarla ilgilidir. Atatürk şöyle diyor:

“Büyük muvaffakiyetler kıymetli anaların yetiştirdikleri evlâtlar sayesinde olmuştur.”

Bir diğer cümlesinde dünyadaki herşeyin kadının eseri olduğunu açıklayan Atatürk, Millî Mücadele'deki Türk kadını katkısını değerlendirek:

“Dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir milletinde Anadolu köylü kadınının fevkünde (= üstünde) kadın mesaisi (= işi, çalışması) zikretmek imkânı yoktur. Ve dünyada hiçbir milletin kadını (Ben Anadolu kadınından daha fazla çalışırım, milletimi halâsa (= kurtuluş) ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar himmet gösteririm.) diyemez.”

dedikten sonra Kurtuluş Savaşı'nda cephe gerisinde kadınlarımızın çalışmalarını takdirle anlatmıştır. Bu değerlendirme de millî birlik

ruhunun Türk kadınlarında nasıl belirdiğine bir delil olarak gösterilebilir.

Millî Mücadele sırasında millî birliği korumak, güçlendirmek ve sürdürmek üzere Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde çeşitli konuşmalar yaptığı bilinmektedir. Bunların birinde şu cümle bilhassa dikkati çeker:

“İrade-i milliyenin tecellî-gâh-ı kanunûsi (= yasal görünme yeri) olan Meclis-i Mebusanı (= Millet Meclisi) açarak hâkimiyet-i milliyeyi (= Millî Egemenliği) teyide (= sağlamlaştırma) muvaffak olan cemiyetimizin en mühim ve en esaslı vezaifinden (= görevlerinden) biri de âmâl-i milliyeye mutabık esasat dahilinde, bir sulhün akdine kadar vahdet-i milliyeyi (= millî birliği) muhafaza etmektir.”

Atatürk'ün bu cümlesinde millî birlik “vahdet-i milliye” terki-biyle ifade edilmiş, millî birliğin barışa kadar korunması istenmiştir. Daha önce söz konusu ettiğimiz özdeyişlerinde olduğu gibi bu cümlede de millî birlik yanında milletin istek ve arzusuyla aynı doğrultuda bulunması dileği dikkati çekmektedir. Milletin irade ve emeli, müşterek gaye milletin başarıya ulaşmasında denilebilir ki Atatürk için başlıca dayanak olmuştur. Milletinde, milleti başarıya ulaştırarak özelliği görmesi Atatürk'ü bahtiyar kılmaya yeterlidir.

Mazhar Müfit Kansu'yla yaptığı bir konuşmada O'nun bu konuda şunları söylediğini görürüz:

“Millet ve biz yok, birlik halinde millet var. Biz ve millet ayrı ayrı şeyler değiliz. Ve şunu kati olarak söyleyelim ki bir millet, varlığı ve bağımsızlığı için herşeye girer ve bu gaye uğrunda her fedâkarlığı yaparsa, muvaffak olamaması mümkün değildir. Elbette muvaffak olur. Muvaffak olmazsa o millet ölmüş demektir. Şu halde millet yaşadıkça ve her türlü fedâkârlıkta buldukça muvaffak olamaması hatıra gelmez ve böyle birşey söz konusu olamaz.”

1919 yılında bunları söyleyen Atatürk, 1920'de verdiği bir nutukta:

“Birlik ve emelde kararlı ve ısrar eden millet, mağrur ve müteceviz (= saldırgan) her düşmanı eninde sonunda gurur ve tecavüzünde pişman edebilir.” demektedir.

Onun için millî birlik yurdun en değerli varlığıdır. Bu hususu da 1935 yılındaki bir konuşmasında dile getirir ve:

“Bu yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında ulusal birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygu ve kabiliyetlerinin (= yeteneklerinin) olgunluğudur. Ulus varlığını ve yurt erginliğini korumak için bütün yurttaşların canını ve herşeyini derhal ortaya koymağa karar vermiş olmak bir ulusun en yenilmez silâhi ve korunma vasıtasıdır. Bu sebeple, Türk ulusunun idaresinde ve korunmasında ulusal birlik, ulusal duygu, ulusal kültür en yüksekte göz diktiğimiz idealdir. Yüksek ve inkılâpçı bir kültür seviyesine varmak için, önümüzdeki yıllarda daha çok emek vereceğiz. Müsbet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde olduğu kadar beden terbiyesinde de kabiliyeti artmış ve yükselmiş erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek, ana siyasamızın açık dileğidir.” der.

Atatürk en büyük eseri cumhuriyeti emanet ettiği gençliğin yetiştirilmesi konusunda her zaman hassasiyetle durmuş, Türk gençliğinin millî birlik, millî duygu ve millî kültürle donatılmış nesiller olarak yetiştirilmesini istemiş, bu yolda özellikle öğretmenleri ve anneleri vazifeli kılmıştır.

Kurduğu çağdaş ve millî devlette millî birliğin, millî kültürün korunma, sürdürülme ve güçlendirilmesini en yüce millî ülkü saymıştır. Namık Kemal’in toplumumuza kazandırdığı çağdaş vatan anlayışına, çağdaş millet ve milliyetçilik anlayışını ekleyen büyük kurucu ve kurtarıcı Atatürk’tür. O’nun sayesinde Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu’nun da dediği gibi:

“Milletini canından aziz bilmek, milliyetçilik millî birliğimizin mayasıdır, güç kaynağıdır.”

Büyük Atatürk için millet sevgisi, can kaygısından daima daha önce gelmiştir. Atatürk millî birlik ruhu yanında, bu yurda birleştirici, bütünleştirici milliyetçilik anlayışını getirmiştir. Bu anlayış, birçoklarının da ifade ettikleri gibi, çağımıza damgasını vurmuştur. Milliyetçilik Anadolu’da Millî Mücadele’mizin ruhu olmuş, Lord Curzon’un da dediği gibi “Atatürk kendini milliyetçi duygusunun merkezi haline getirmiştir.”

O, bu toplumun yaşamasını ve mutluluğunu en büyük emel saymış, milletin manevî kuvvetine dayanmış, mesleklerin, doğulan yerlerin, hatta din ve mezheplerin ayrı ayrı olabileceğine, ancak millî birliğin bütün bu ayrılıkların üstünde bir güç ve millet varlığı için en büyük savunma aracı olduğuna ve olacağına inanmıştır. Herhalde O'nun bu inancı parti ayrılıkları için de geçerli sayılabilir.

Atatürk milletin birlikte yaşamak irade ve arzusunu güçlendirmeyi, birlikte sevinip üzülmeyi, tasada ve kıvançta bir ve beraber olmayı öğütlemiştir. Millet fertlerini aynı cevherin damarları olarak görmüş, onların aynı millî duygular, aynı millî bilgiler ve millî ülkülerle donatılmış kişiler olarak yetişmelerini ideal edinmiş, bunun için de eğitimde birlik esaslarını getirmiştir. Birçok konuda olduğu gibi bu bahiste de Türk gençliğine daima inanıp güvenmiştir.

Sonuç olarak denilebilir ki, Atatürk birçok konularda olduğu gibi "Millî Birlik" fikri üzerinde de büyük bir dikkat ve önemle durmuş, herhalde sonradan gelecek nesillerden de bu önemli konuda aynı dikkat ve titizliği göstermelerini istemiş ve beklemiştir. Nitekim Türk hitabet sanatının en veciz örneği olan Cumhuriyetin Onuncu Yılında söylediği nutukta millî birlik konusuna bir kere daha temas ederek:

"Geçen zamana nisbetle daha çok çalışacağız. Daha az zamanda, daha büyük işler başaracağız. Çünkü Türk milletinin karakteri yüksektir. Türk milleti çalışkandır. Türk milleti zekidir. Çünkü Türk milleti, millî birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir."

demıştır. Bu gerçekten tesirli sözler millete ve millî birliğe duyulan güven ve imanın en güzel ifadeyle dile getirilişidir. Bu güçlü ifade karşısında ancak saygıyla susulur. Ve ancak bundan böyle de milletin millî birlik ve beraberlikle, Atatürk'ün gösterdiği yolda bütün güçlükleri yenebileceğini, millî birliğin korunması konusunun Ata'dan kalma mukaddes bir görev olarak bilinmesini, millî birliğin Ataların bıraktığı mukaddes ve ortak bir miras olduğunu belirtmek gerekir.